

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร
Participation of The People in The Nakharat Canal Excavation
Muang Chumphon District, Chumphon Province

ศิวกร ผลสุขการ,* และสุมลรัตน์ จินตนาสิรินุรักษ์**

Sivakorn Phonsukkarn, and Sumonrat Jintanasirinurak

Received: March 4, 2022 Revised: June 18, 2022 Accepted: July 27, 2022

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ครั้วเรือนที่ถูกเวนคืนที่ดินที่อยู่ริมคลองนาคราช ในตำบลวังไผ่ ตำบลขุนกระโทก ตำบลบ้านนา ตำบลตากแดด ตำบลบางหมาก ตำบลทุ่งคา อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ทั้งหมด 707 ครั้วเรือน กลุ่มตัวอย่าง คือ ครั้วเรือนที่ถูกเวนคืนที่ดินที่อยู่ริมคลองนาคราช จำนวน 100 ครั้วเรือน ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลคือค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมทั้งหมดอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.81$, $SD=0.80$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.30$, $SD=0.85$) ด้านการประชาสัมพันธ์อยู่ในระดับน้อย ($\bar{X}=2.21$, $SD=0.68$) ด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=2.90$, $SD=0.78$) ด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$, $SD=0.82$) และด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, $SD=0.88$)

คำสำคัญ: การขุดคลอง, การมีส่วนร่วมของประชาชน, คลองนาคราช

* อาจารย์ประจำภาควิชาพื้นฐานทั่วไป สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์

** อาจารย์ประจำภาควิชาเทคโนโลยีการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง วิทยาเขตชุมพรเขตรอุดมศักดิ์

Abstract

The purpose of this research is to study the level of people's participation in excavating the Nakharat Canal, Mueang Chumphon District, Chumphon Province. The population group used in the research were households whose land were expropriated along the Nakharat Canal in Wang Phai Sub-district, Khun Krathing Sub-district, Ban Na Sub-district, Tak Daet Sub-district, Bang Mak Subdistrict, Thung Kha Sub-district, Mueang Chumphon District, Chumphon Province, totaling 707 households. The sample consisted of 100 households that were expropriated land along the Nakharat canal using a simple random sampling method. The tool used was a questionnaire. The statistics used to analyze the data were the percentage, mean, and standard deviation.

The results of the study found that the overall public participation was moderate ($\bar{x}=2.81$, $SD=0.80$). When considering each aspect, it was found that the public participation in the overall picture was at a low level ($\bar{x}=2.30$, $SD=0.85$). The public relations aspect was at a low level ($\bar{x}=2.21$, $SD=0.68$). The economic aspect was moderate ($\bar{x}=2.90$, $SD=0.78$). The social aspect was at a moderate level ($\bar{x}=3.29$, $SD=0.82$) while and the environment is at a high level ($\bar{x}=3.58$, $SD=0.88$).

Keywords: Canal Excavation, Public Participation, Nakharat Canal

บทนำ

จากเหตุการณ์สำคัญของจังหวัดชุมพร คือเหตุการณ์พายุไต้ฝุ่นเกย์เมื่อ พ.ศ. 2532 พัดกระหน่ำชายฝั่งทะเลบริเวณภาคใต้ ฝั่งตะวันออกบริเวณจังหวัดชุมพร และพายุโซนร้อนซินต้า เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2540 ส่งผลให้คลองท่าตะเภาและคลองชุมพร ไม่สามารถระบายน้ำออกสู่ทะเลได้ทัน สร้างความเสียหายต่อชีวิตและทรัพย์สินรวมทั้งพื้นที่การเกษตรของประชาชนเสียหายเป็นจำนวนมาก นับเป็นภัยพิบัติครั้งสำคัญของจังหวัดชุมพรอีกครั้งหนึ่งที่สร้างความเสียหายให้กับชาวชุมพรที่ไม่อาจจะลืมได้ซึ่งปัญหาอุทกภัยเป็นปัญหาใหญ่อย่างหนึ่งของจังหวัดชุมพร โดยเฉพาะอำเภอเมืองชุมพร บางตำบลที่มีสภาพพื้นที่ทางภูมิศาสตร์เป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะ อีกทั้งยังรองรับน้ำที่ไหลจากเทือกเขาตะนาวศรี ผ่านอำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง มาลงคลองชุมพรและเข้าสู่พื้นที่ 6 ตำบลของอำเภอเมืองชุมพร คือ ตำบลทุ่งคา ตำบลบ้านนา ตำบลขุนกระทิ้ง ตำบลตากแดด ตำบลบางหมาก ตำบลวังไม้ ทำให้น้ำไหลลงทะเลไม่สะดวกเนื่องจากสิ่งกีดขวางทางน้ำ อีกทั้งคลองนาคราชที่เป็นคลองบายพาสของคลองชุมพรที่จะช่วยแก้ไขปัญหาน้ำล้นตลิ่งและบรรเทาอุทกภัยได้แต่สภาพคลองแคบ คดเคี้ยวและตื้นเขินทำให้การระบายน้ำได้ไม่ดี หากเป็นช่วงฤดูฝนหรือช่วงที่เกิดมรสุมและน้ำทะเลหนุนสูงน้ำก็จะเอ่อล้นตลิ่งเข้าสู่พื้นที่ต่ำ ท่วมขังเป็นเวลา 3-7 วัน ทำให้ประชาชนและพื้นที่เกษตรกรรมประสบกับความเสียหายมากมาย ดังนั้นการขุดคลองนาคราชจะช่วยบรรเทาอุทกภัยที่เกิดขึ้นในพื้นที่ 6 ตำบลของอำเภอเมืองที่มีผลกระทบได้ และช่วยลดพื้นที่น้ำท่วม 37,500 ไร่ ช่วยประชาชนได้ 16,802 ครัวเรือน อีกทั้งสามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร การท่องเที่ยว และการอุตสาหกรรมในฤดูแล้งได้ 6.5 ล้านลูกบาศก์เมตร เพิ่มพื้นที่รับประโยชน์ได้ 6,875 ไร่ และป้องกันน้ำเค็มรุกล้ำเข้ามาในพื้นที่ทำการเกษตรของประชาชนอีกด้วย (กรมชลประทาน, 2563, ย่อหน้า 2)

จังหวัดชุมพรมีปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากที่เกิดขึ้นทุกปี ในพื้นที่ 6 ตำบลของอำเภอเมืองชุมพร คือ ตำบลทุ่งคา ตำบลบ้านนา ตำบลขุนกระทิ้ง ตำบลตากแดด ตำบลวังไม้ และ ตำบลบางหมาก ซึ่งเกิดจากน้ำที่ไหลจากเทือกเขาตะนาวศรี ผ่านอำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง มาลงคลองชุมพร และเข้าสู่พื้นที่ 6 ตำบลนี้ไม่สามารถไหลลงทะเลได้สะดวก เนื่องจากสิ่งกีดขวางทางน้ำ อีกทั้งช่วงที่น้ำไหลผ่าน “คลองนาคราช” ซึ่งมีสภาพคลองแคบและตื้นมาก ทำให้จังหวัดชุมพรพยายามหาทางแก้ปัญหาน้ำท่วมซ้ำซากมาโดยตลอด นำไปสู่ “โครงการป้องกันและบรรเทาอุทกภัยเมืองชุมพร (ลุ่มน้ำคลองชุมพร) ชลประทานจังหวัดชุมพร กล่าวว่า ในรอบ 25 ปีที่ผ่านมา วัดปริมาณน้ำในคลองชุมพรได้สูงสุดถึง 550 ลูกบาศก์เมตร ทำให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่ 6 ตำบลดังกล่าว และน้ำยังท่วมถนนสายเอเชีย 41 ซึ่งเป็นถนนสายหลักลงสู่ภาคใต้เป็นประจำ กรมชลประทานจึงน้อมนำพระราชดำริในหลวงรัชกาลที่ 9 เรื่องการแก้ปัญหาลุ่มน้ำท่าตะเภาขยายผลมาที่คลองชุมพร เพื่อต้องการตัดน้ำจากคลองชุมพรให้ไหลลงสู่ทะเลเร็วขึ้น (กรมชลประทาน, 2563, ย่อหน้า 6)

แต่การขุดคลองนาคราชในครั้งนี้ส่งผลกระทบกับประชาชนที่อยู่ริมคลองเป็นจำนวนมาก เนื่องจากประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมกับการในการแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่มีผลกระทบโดยตรงกับประชาชนที่อยู่ริมคลองและบริเวณใกล้เคียง อีกทั้งเรื่องการเวนคืนที่ดินก็มีปัญหา ทำให้ประชาชนมองว่าการทำโครงการในครั้งนี้ ประชาชนหรือชุมชนควรมีสหิทธิมิเสียในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมให้มากกว่านี้ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาดังที่อาจจะเกิดขึ้น ตั้งแต่เริ่มต้นโครงการจนถึงสิ้นสุดโครงการ ทำให้ประชาชนในชุมชนมีความมั่นใจว่าการดำเนินงานจะไม่ทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาทั้งในปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งสอดคล้องตามความคิดเห็นของคณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐ

สภาผู้แทนราษฎร (2553, หน้า 10) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับชั้น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อลดผลกระทบที่เกิดขึ้นกับประชาชนและชุมชนในอนาคต

ดังนั้น เพื่อให้การดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐ จะต้องกระทำการอย่างรอบคอบในทุกมิติและให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดเพื่อช่วยและป้องกันการเกิดปัญหาต่าง ๆ ที่จะตามมาทั้งในปัจจุบันหรือปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการช่วยแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต หากมีการชุดคลองในประเทศไทยครั้งต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการชุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

เอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การมีส่วนร่วมของประชาชน (โกวิทย์ พวงงาม, 2553, หน้า 127) อธิบายว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การคิด วิเคราะห์ วางแผน ปฏิบัติงาน ประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นการพัฒนาชุมชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน

องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน (พรเพ็ญ จันทร์โสตา, 2554, หน้า 16-17) ประกอบด้วย

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่อง มีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้นการสื่อสารสองทางทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำความรู้จักเฉยๆ และควรเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียงการจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นตามกฎหมายหรือการทำให้ไม่มีความขัดแย้ง หากแต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนควรมุ่งให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้การตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับ

3. ด้านวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วม ผู้ที่จะริเริ่มหรือสร้างกระบวนการที่มีส่วนร่วมจะต้องกำหนดให้ชัดเจนและแน่นอน จะให้ประชาชนมีส่วนร่วมด้วยวัตถุประสงค์อะไร

4. ด้านขั้นตอนของกิจกรรม จะต้องระบุไว้ในกิจกรรมแต่ละอย่างมีกี่ขั้นตอนและประชาชนสามารถเข้าร่วมขั้นตอนใดบ้าง

5. ด้านกลุ่มเป้าหมายของการเข้าร่วม จะต้องระบุกลุ่มเป้าหมายให้ชัดเจนว่ากิจกรรมแต่ละอย่างมีใคร และกลุ่มใดบ้างที่เป็นเป้าหมายของการร่วม

การประชาสัมพันธ์ (Public Relations) เป็นคำที่ทั้งหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปรู้จักกันอย่างแพร่หลาย มีบทบาทสำคัญและได้รับความสนใจในปัจจุบัน การประชาสัมพันธ์เกิดจากการสร้างการรับรู้และทำความเข้าใจในประเด็นต่าง ๆ โดยการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านช่องทางการสื่อสารที่หลากหลาย เพื่อให้กลุ่มคนเกิดการเข้าใจสร้างความน่าเชื่อถือและส่งเสริมความสัมพันธ์ที่ดี โดยทั่วไปการแบ่ง

ประเภทของการประชาสัมพันธ์อย่างกว้าง มี 2 ประเภท คือ (ทัศนีย์ ผลชานิโก, 2559, ย่อหน้า 2) 1. การประชาสัมพันธ์ภายใน (Internal Public Relations) คือ การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับกลุ่มบุคคลภายในองค์กร อันได้แก่ กลุ่มเจ้าหน้าที่ เสมียน พนักงาน ลูกจ้าง ตลอดจนถึงนักการภารโรง คนขับรถภายในองค์กรให้เกิดมีความรักใคร่กลมเกลียว สามัคคีกันในหมู่เพื่อนร่วมงาน รวมทั้งด้านการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจและความรักใคร่ผูกพันจงรักภักดี (Loyalty) ต่อหน่วยงาน การประชาสัมพันธ์ภายในจึงมีความสำคัญมาก 2. การประชาสัมพันธ์ภายนอก (External Public Relations) คือ การสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีกับประชาชนภายนอกกลุ่มต่าง ๆ อันได้แก่ ประชาชนทั่วไปและประชาชนที่องค์กรหรือสถาบันที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้นำความคิดเห็น ผู้นำในท้องถิ่น ลูกค้า ผู้บริโภค รวมทั้งชุมชนละแวกใกล้เคียง เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มประชาชนเหล่านี้เกิดความรู้ความเข้าใจในตัวองค์กรและให้ความร่วมมือแก่องค์กรด้วยดี มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี (2561, ย่อหน้า 9) กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์หมายถึง การสื่อสารความคิดเห็น ข่าวสาร ข้อเท็จจริงต่าง ๆ ไปสู่กลุ่มประชาชน เป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงาน องค์กร สถาบันกับกลุ่มประชาชนเป้าหมายและประชาชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อหวังผลในความร่วมมือ สนับสนุนจากประชาชน รวมทั้งมีส่วนช่วยเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่หน่วยงาน องค์กร สถาบันด้วย ทำให้ประชาชนเกิดความนิยม เลื่อมใส ศรัทธาต่อหน่วยงาน ตลอดจนค้นหาและกำจัดแหล่งเข้าใจผิด ช่วยลดล้างปัญหา เพื่อสร้างความสำเร็จในการดำเนินงานของหน่วยงานนั้น

เศรษฐกิจ (Economy) พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 นิยามว่า "งานอันเกี่ยวกับการผลิต การจำหน่ายจ่ายแจก และการบริโภคใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ของชุมชน" รวมถึงด้านการให้บริการและการท่องเที่ยวที่มีปัจจัยกระตุ้นต่อการเติบโตของเศรษฐกิจ เศรษฐกิจยังอาจอธิบายได้ว่าเป็นเครือข่ายจำกัดโดยพื้นที่และเครือข่ายสังคมที่ซึ่งมีการแลกเปลี่ยนสินค้าและบริการตามอุปสงค์และอุปทานระหว่างผู้มีส่วนโดยการแลกเปลี่ยนหรือสื่อกลาง การแลกเปลี่ยนด้วยมูลค่าเครดิตหรือเดบิตที่ยอมรับกันภายในเครือข่ายเศรษฐกิจหนึ่ง ๆ เป็นผลมาจากกระบวนการซึ่งเกี่ยวข้องทั้งวิวัฒนาการทางเทคโนโลยี ประวัติศาสตร์ และสถาบันสังคม เช่นเดียวกับภูมิศาสตร์ การมีทรัพยากรธรรมชาติ และนิเวศวิทยา เป็นปัจจัยหลัก

การพัฒนาเศรษฐกิจ (Economic Development) หมายถึง กระบวนการสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องยาวนาน มีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ในโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจ โดยมีเป้าหมายเพื่อลดหรือขจัดปัญหาความยากจน การว่างงาน การกระจายรายได้ พร้อมกับมีการเปลี่ยนแปลงสวัสดิการของสังคมไปในทางที่ดีขึ้น โดยใช้ทรัพยากรเท่าที่จำเป็นและต้องตระหนักถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อสงวนทรัพยากรไว้ตอบสนองความจำเป็นของคนรุ่นต่อไปในอนาคตของการพัฒนาที่ยั่งยืน (เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย, 2565, ย่อหน้า 1 - 3) เป้าหมายของการพัฒนาเศรษฐกิจการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยมีเป้าหมายสำคัญ คือ ประชาชน ดังนี้

1. พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้อยู่ดีกินดี หรือมีสวัสดิการทางเศรษฐกิจสูงขึ้น
2. มีสภาพแวดล้อมความเป็นอยู่ที่ดี มีสวัสดิการทางสังคม หรือมีความปลอดภัยในสังคม
3. มีความพอใจและความสุขในการดำเนินชีวิต
4. สร้างความเป็นธรรมในสังคม

สังคม (Society) สังคม หรือ สังคมมนุษย์ คือ การอยู่ร่วมกันของมนุษย์โดยมีลักษณะความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันหลายรูปแบบ เช่น อาชีพ อายุ เพศ ศาสนา ฐานะ ที่อยู่อาศัย ฯลฯ สำหรับระบบสังคมที่รวมถึงสิ่งมีชีวิตประเภทอื่นนอกเหนือจากมนุษย์อาจใช้คำว่าระบบนิเวศ ซึ่งมีความหมายเกี่ยวกับความสัมพันธ์ของสิ่งมีชีวิตต่าง ๆ กับสภาพแวดล้อม สังคมของมนุษย์เกิดจากกลุ่มบุคคลที่มีความสนใจร่วมกันไม่ว่าจะในด้านใด เช่น ประเทศ จังหวัด และอื่น ๆ มักจะมีวัฒนธรรมหรือประเพณี รวมถึงภาษา การละเล่นและอาหารการกินของตนเองในแต่ละสังคม การที่มนุษย์รวมกันเป็นสังคมนั้น ช่วยให้มนุษย์สามารถสร้างและพัฒนาสิ่งต่าง ๆ ให้ประสบความสำเร็จได้ ซึ่งอาจเป็นไปได้ถ้าต้องทำสิ่งนั้นโดยลำพัง ขณะเดียวกันสังคมที่พัฒนาหรือกำลังพัฒนาเป็นเมืองขนาดใหญ่ ซึ่งมีการใช้เทคโนโลยีช่วยในการทำงานอย่างมกานั้น ก็อาจส่งผลให้ประชากรที่ไม่สามารถปรับตัวตามสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง เกิดความรู้สึกโดดเดี่ยวหรือความรู้สึกว่าตนเองไม่มีส่วนร่วมในสังคมขึ้นมาได้ ดังนั้นจะต้องมีการพัฒนาสังคมที่ยั่งยืน การพัฒนาอย่างยั่งยืนหมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นหรือเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ขณะเดียวกันการพัฒนาอย่างยั่งยืนมิได้หมายถึงการเพิ่มขึ้นของปริมาณสินค้าหรือรายได้ของประชาชนเท่านั้น แต่รวมถึงการเพิ่มความพึงพอใจและเพิ่มความสุขของประชาชนด้วย (วิชวิธร งามละม่อม, 2559, หน้า 14) จึงต้องพัฒนาให้ตอบสนองต่อความต้องการของมนุษย์ทั้งปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสอดคล้องลงตัว ระหว่างธรรมชาติควบคู่กับคุณภาพชีวิตของคน (ภิกคิ์กัลยาณมิตร, 2558, หน้า 6) ดังนั้น การพัฒนาอย่างยั่งยืน จึงหมายถึง การพัฒนาที่ต้องการจัดการทรัพยากรทั้งธรรมชาติและมนุษย์รวมถึงทรัพยากรการเงินและวัสดุให้เป็นไปในทิศทางที่ก่อให้เกิดความมั่งคั่งและอยู่ดีกินดี โดยไม่ทำลายทรัพยากรธรรมชาติ

สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพอยู่รอบตัวมนุษย์และเกิดขึ้นโดยธรรมชาติหรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น นอกจากนี้ สิ่งแวดล้อมยังเป็นสิ่งที่เป็รรูปธรรมและนามธรรมทั้งที่เห็นได้ด้วยตาเปล่าและไม่สามารถเห็นได้ด้วยตา เป็นได้ทั้งสิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต รัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2550 ได้กำหนดหน้าที่ให้หน่วยต่าง ๆ ในสังคมมีสิทธิมีส่วนร่วมในการพัฒนาแผนการใด ๆ ของภาครัฐ ดังต่อไปนี้ มาตรา 58 (หน้า 15) การดำเนินการใดของรัฐหรือที่รัฐจะอนุญาตให้ผู้ใดดำเนินการ ถ้าการดำเนินการนั้นอาจมีผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติ คุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้เสียสำคัญอื่นใดของประชาชนหรือชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง รัฐต้องดำเนินการให้มีการศึกษาและประเมินผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนหรือชุมชน และจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสียและประชาชนและชุมชนที่เกี่ยวข้องก่อนเพื่อนำมาประกอบการพิจารณาดำเนินการหรืออนุญาตตามที่กฎหมายบัญญัติ การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมที่ต่างไปจากเดิมย่อมมีผลประโยชน์และผลกระทบที่ตามมา ตัวอย่างเช่น การสร้างเขื่อนเพื่อสาธารณูปโภคที่ช่วยเหลือมนุษย์ แต่ในอีกด้านหนึ่งการสร้างเขื่อนได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ ซึ่งย้อนกลับมาส่งผลกระทบต่อมนุษย์ในทางอ้อม การขุดลอกคูคลองก็เหมือนกัน เป็นการทำลายระบบนิเวศของแม่น้ำ ลำคลอง ทำลายต้นไม้น้ำที่คอยป้องกันการพังทลายของตลิ่ง ทำลายระบบนิเวศถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำอย่างรุนแรง ภายหลังจากขุดลอกแม่น้ำลำคลองแทบจะกลายเป็นเพียง "ท่อน้ำ" ที่ไม่มีธรรมชาติเหลืออยู่เลย อีกทั้งประเทศไทยยังไม่ค่อยให้ความสำคัญกับเรื่องสิ่งแวดล้อมเท่าที่ควร (เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย, 2565, ย่อหน้า 9)

จากการศึกษาเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน สรุปได้ว่าการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมการดำเนินงานโครงการต่าง ๆ ของภาครัฐที่เกิดขึ้นในชุมชนตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดโครงการ ไม่ว่าจะเป็นารร่วมกำหนดปัญหา วางแผนตัดสินใจ ระดมทรัพยากรบริหารจัดการ ติดตามประเมินผลการทำงานเพื่อพัฒนาและแก้ไขปัญหาให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในชุมชนมากที่สุด

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครั้วเรือนที่อยู่ริมคลองนาคราชที่ถูกเวนคืนที่ดิน 6 ตำบล คือ ตำบลทุ่งคา ตำบลวังไผ่ ตำบลบ้านนา ตำบลขุนกระหัง ตำบลตากแดด ตำบลบางหมาก อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จำนวน 707 ครั้วเรือน

ตาราง 1 ข้อมูลครั้วเรือนแต่ละตำบลที่ถูกเวนคืนที่ดิน ในการขุดคลองนาคราชอำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ตำบล	จำนวนครั้วเรือนที่ถูกเวนคืนที่ดิน
1. ตำบลตากแดด	164
2. ตำบลบางหมาก	54
3. ตำบลทุ่งคา	42
4. ตำบลขุนกระหัง	290
5. ตำบลบ้านนา	119
6. ตำบลวังไผ่	34
รวม	707

ที่มา: กรมชลประทาน (2563)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครั้วเรือนที่อยู่ริมคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จำนวน 100 ครั้วเรือน โดยใช้ค่าร้อยละ คือ
$$\frac{\text{จำนวนครั้วเรือนที่ถูกเวนคืนที่ดิน} \times 100}{\text{จำนวนครั้วเรือนที่ถูกเวนคืนที่ดินทั้งหมด}}$$

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

2.1 แบบสอบถามการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น แบ่งออกเป็นสองตอน ประกอบด้วย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคลของประชาชน ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพ ระดับการศึกษา และอาชีพ

ตอนที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช โดยใช้มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ส่วนร่วมมากที่สุด, ส่วนร่วมมาก, ส่วนร่วมปานกลาง, ส่วนร่วมน้อยและน้อยที่สุด และเกณฑ์การแปลผล

คะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการชุดคลองนาคราช ตามแนวทางของ Best (รัตนภรณ์ กาหลง, หน้า 44 อ้างจาก Best, 1982, หน้า 182 – 185) ดังต่อไปนี้

ค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.00	มีส่วนร่วมระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50	มีส่วนร่วมระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50	มีส่วนร่วมระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50	มีส่วนร่วมระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00 – 1.50	มีส่วนร่วมระดับน้อยที่สุด

โดยแบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 5 ด้าน คือ

ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมของประชาชน	(จำนวน 9 ข้อ)
ด้านที่ 2 การประชาสัมพันธ์	(จำนวน 8 ข้อ)
ด้านที่ 3 เศรษฐกิจ	(จำนวน 7 ข้อ)
ด้านที่ 4 สังคม	(จำนวน 7 ข้อ)
ด้านที่ 5 สิ่งแวดล้อม	(จำนวน 7 ข้อ)

2.2 วิธีการสร้างและหาคุณภาพเครื่องมือ

2.2.1 ศึกษาจากตำรา บทความและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถามให้เหมาะสม

2.2.2 ศึกษาวิธีการพร้อมทั้งสร้างแบบสอบถามให้สอดคล้องกับเนื้อหา แล้วนำเสนอแบบสอบถาม ฉบับร่างเสนอผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน เพื่อตรวจสอบพร้อมแก้ไขสำนวน ความครอบคลุมและความถูกต้องสมบูรณ์ของ เนื้อหาแล้วนำข้อมูลมาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

2.2.3 นำเสนอแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว เสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่านอีกครั้งหนึ่ง เพื่อพิจารณา ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความถูกต้องของรูปแบบ (Format) และความถูกต้องของ ภาษา (Wording) พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำให้ถูกต้องสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนำแบบสอบถามมาวิเคราะห์ ความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ที่ตำบลนาชะอัง อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร พบว่า กลุ่มเป้าหมายมีความเข้าใจทางด้านภาษาเป็นอย่างดี

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากหัวหน้าครอบครัวในพื้นที่ริมคลองนาคราช จำนวน 100 คน ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาคำนวณหาค่าร้อยละ

4.2 ข้อมูลที่ได้จากข้อมูลการมีส่วนร่วมของประชาชนในการชุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร โดยการคำนวณหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปพบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ประมาณร้อยละ 70 อายุที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุด คือ ช่วง 51 - 60 ปี สถานภาพส่วนมาก คือ สมรสอยู่ด้วยกัน ส่วนการศึกษาที่ตอบแบบสอบถามมากที่สุดคือ ช่วงมัธยมศึกษาตอนต้น และส่วนมากประกอบอาชีพคือ ทำสวน

1. ผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมการชุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ดังตาราง 2

ตาราง 2 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการชุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน	2.30	0.85	น้อย
2. ด้านการประชาสัมพันธ์	2.21	0.68	น้อย
3. ด้านเศรษฐกิจ	2.90	0.78	ปานกลาง
4. ด้านสังคม	3.29	0.82	ปานกลาง
5. ด้านสิ่งแวดล้อม	3.58	0.88	มาก
รวม	2.81	0.80	ปานกลาง

จากตาราง 2 พบว่าการมีส่วนร่วมในภาพรวมทั้งหมดอยู่ระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาตามรายด้านพบว่า ด้านสิ่งแวดล้อมมีส่วนร่วมมากที่สุดในระดับมาก ($\bar{X}=3.58$, $SD=0.88$) รองลงมาคือ ด้านสังคมในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.29$, $SD=0.82$) และด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}=2.90$, $SD=0.78$) ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน ($\bar{X}=2.30$, $SD=0.85$) และด้านการประชาสัมพันธ์ ($\bar{X}=2.21$, $SD=0.68$) ตามลำดับ

ตาราง 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการชุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จำแนกตามรายด้าน ดังนี้

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
1. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน			
- ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์	1.9	0.53	น้อย
- ประชาชนมีสิทธิในการเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ	2.7	0.78	ปานกลาง
- ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็น	2.5	0.80	น้อย
- ประชาชนมีความเข้าใจและรู้จักโครงการชุดคลอง	2.7	0.90	ปานกลาง
- มีเจ้าหน้าที่ประสานงานแก้ไขปัญหาลดความเดือดร้อน	2.2	1.07	น้อย
จากผลกระทบในการดำเนินงาน			

ตาราง 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จำแนกตามรายด้าน ดังนี้ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
- การประสานงานผลกระทบต่อนื่องที่เกิดกับประชาชนกับหน่วยงานอื่น	2.3	1.00	น้อย
- การเปิดเผยข้อมูล ความโปร่งใสในการทำงาน	2.0	0.77	น้อย
- แผนงานของโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินงาน	2.3	1.10	น้อย
- การสร้างความประทับใจและการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ดำเนินงาน	2.1	0.70	น้อย
รวม	2.30	0.85	น้อย
2. ด้านการประชาสัมพันธ์			
- ท่านมีความรู้หรือเข้าใจเรื่องคลองนาคราชน้อยเพียงใด	2.95	0.99	ปานกลาง
- มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการขุดคลองนาคราชจากหน่วยงานภาครัฐ ตามขั้นตอนจากผู้นำถึงประชาชนโดยตรง	2.5	0.51	น้อย
- มีการแจ้งล่วงหน้าจากหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการขุดคลองนาคราช	2.9	0.55	ปานกลาง
- มีการทำประชาสัมพันธ์ในการขุดคลองนาคราช	1.9	0.55	น้อย
- มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์โครงการที่ชัดเจนดูง่าย	1.9	0.71	น้อย
- มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โดยตรงต่อคนในพื้นที่ถามตอบด้วยความเต็มใจและโปร่งใส	1.8	0.76	น้อย
- มีฐานข้อมูลและมีผู้แทนชุมชนในพื้นที่ ที่สามารถสอบถามข้อมูล และข้อข้องใจได้	1.8	0.61	น้อย
- มีการติดตามผลงาน สรุป ความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค การแก้ไขปัญหาให้ชาวบ้านได้รับทราบ	2.0	0.79	น้อย
รวม	2.21	0.68	น้อย
3. ด้านเศรษฐกิจ			
- การขุดคลองนาคราชทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น	2.5	0.82	น้อย
- ประชาชนที่อยู่ในเขตคลองนาคราชมีรายได้เพิ่มขึ้น	2.3	0.65	น้อย
- มีแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น	3.1	0.85	ปานกลาง
- มีอาชีพทางเลือกเพิ่มขึ้น	2.6	0.82	ปานกลาง

ตาราง 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร จำแนกตามรายด้าน ดังนี้ (ต่อ)

การมีส่วนร่วมของประชาชน	$\bar{x}$	S.D.	ระดับการมีส่วนร่วม
- สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้	2.8	1.10	ปานกลาง
- การควบคุมระบบระบายน้ำจืดกับน้ำเค็มที่กระทบกับพืชบางชนิดในพื้นที่	3.5	0.68	ปานกลาง
- ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำให้เกิดประโยชน์	3.5	0.51	ปานกลาง
รวม	2.90	0.78	ปานกลาง
4. ด้านสังคม			
- เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน	3.1	0.71	ปานกลาง
- เกิดการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชน	3.1	1.33	ปานกลาง
- คนในชุมชนต้องปรับตัวในวิถีการดำรงชีวิต	3.2	1.10	ปานกลาง
- การเปลี่ยนแปลงอาชีพของชุมชนไปในทางดีขึ้น	2.9	0.51	ปานกลาง
- ความเจริญที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น	3.0	0.64	ปานกลาง
- เกิดปัญหาเรื่องที่ดินทำกินของประชาชน	3.4	0.68	ปานกลาง
- ช่วยบรรเทาการเกิดอุทกภัย	4.3	0.80	มาก
รวม	3.29	0.82	ปานกลาง
5. ด้านสิ่งแวดล้อม			
- เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม	3.5	0.51	ปานกลาง
- ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ	3.9	0.55	มาก
- มีผลกระทบต่อน้ำและป่าไม้ริมคลองและท้ายลำคลอง	3.9	0.85	มาก
- ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายจำนวนมาก	4.1	1.16	มาก
- สภาพแวดล้อมจะเข้าสู่สภาพปกติ เมื่อการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น	3.3	0.80	ปานกลาง
- เส้นทางน้ำธรรมชาติเสียหายถูกทำลาย	2.9	1.16	ปานกลาง
- คุณภาพน้ำ คุณภาพดินและทรัพยากรป่าไม้ เกิดการเปลี่ยนแปลง	3.5	1.14	ปานกลาง
รวม	3.58	0.88	มาก
รวมทุกด้าน	2.81	0.80	ปานกลาง

จากตาราง 3 ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราชครั้งนี้ สามารถจำแนกออกเป็นรายด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.23$) ได้แก่ ประชาชนมีความเข้าใจและรู้จักโครงการขุดคลอง ($\bar{X} = 2.7$) ประชาชนมีสิทธิในการเรียกร้องสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ($\bar{X} = 2.7$) ประชาชนมีสิทธิมีเสียงในการแสดงความคิดเห็น ($\bar{X} = 2.5$) แผนงานของโครงการ ระยะเวลาในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.3$) การประสานงาน ผลกระทบต่อเนื่องที่เกิดขึ้นกับประชาชนกับหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 2.3$) มีเจ้าหน้าที่ประสานงานแก้ไขปัญหาลดความเดือดร้อนจากผลกระทบในการดำเนินงาน ($\bar{X} = 2.2$) การสร้างความประทับใจและการมีมนุษยสัมพันธ์อันดีของเจ้าหน้าที่รัฐในพื้นที่ดำเนินโครงการ ($\bar{X} = 2.1$) การเปิดเผยข้อมูล ความโปร่งใสในการทำงาน ($\bar{X} = 2.0$) ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์ ($\bar{X} = 1.9$)

2. ด้านการประชาสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.21$) ได้แก่ ท่านมีความรู้หรือเข้าใจเรื่องคลองนาคราชมากน้อยเพียงใด ($\bar{X} = 2.95$) มีการแจ้งล่วงหน้าจากหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับการขุดคลองนาคราช ($\bar{X} = 2.9$) มีการประชาสัมพันธ์เรื่องการขุดคลองนาคราชจากหน่วยงานภาครัฐ ตามขั้นตอนจากผู้นำถึงประชาชนโดยตรง ($\bar{X} = 2.5$) มีการติดตามผลงาน สรุป ความก้าวหน้า ปัญหาอุปสรรค การแก้ไขปัญหาให้ชาวบ้านได้รับทราบ ($\bar{X} = 2.0$) มีการติดป้ายประชาสัมพันธ์โครงการที่ชัดเจนดูง่าย ($\bar{X} = 1.9$) มีการทำประชาพิจารณ์ในการขุดคลองนาคราช ($\bar{X} = 1.9$) มีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์โดยตรงต่อคนในพื้นที่ ถามตอบด้วยความเต็มใจและโปร่งใส ($\bar{X} = 1.8$) มีฐานข้อมูลและมีผู้แทนชุมชนในพื้นที่ที่สามารถสอบถามข้อมูล ข้อข้องใจได้ ($\bar{X} = 1.8$)

3. ด้านเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.91$) ได้แก่ การควบคุมระบบระบายน้ำจัดกับน้ำเค็มที่กระทบกับพืชบางชนิดในพื้นที่ ($\bar{X} = 3.5$) ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำให้เกิดประโยชน์ ($\bar{X} = 3.5$) มีแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ($\bar{X} = 3.1$) สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ ($\bar{X} = 2.8$) มีอาชีพทางเลือกเพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 2.6$) การขุดคลองนาคราชทำให้เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้น ($\bar{X} = 2.5$) ประชาชนที่อยู่ในเขตคลองนาคราชมีรายได้เพิ่มขึ้น ($\bar{X} = 2.3$)

4. ด้านสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.29$) ได้แก่ ช่วยบรรเทาการเกิดอุทกภัย ($\bar{X} = 4.3$) เกิดปัญหาเรื่องที่ดินทำกินของประชาชน ($\bar{X} = 3.4$) คนในชุมชนต้องปรับตัวในวิถีการดำรงชีวิต ($\bar{X} = 3.2$) เกิดการอพยพย้ายถิ่นของคนในชุมชน ($\bar{X} = 3.1$) เกิดการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ($\bar{X} = 3.1$) ความเจริญที่เกิดขึ้นในชุมชนทำให้ความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้น ($\bar{X} = 3.0$) การเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนในชุมชนไปในทางดีขึ้น ($\bar{X} = 2.9$)

5. ด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.58$) ได้แก่ ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายจำนวนมาก ($\bar{X} = 4.1$) มีผลกระทบต่อสัตว์น้ำและป่าไม้ริมคลองและท้ายลำคลอง ($\bar{X} = 3.9$) ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ ($\bar{X} = 3.9$) คุณภาพน้ำ คุณภาพดินและทรัพยากรป่าไม้เกิดการเปลี่ยนแปลง ($\bar{X} = 3.50$) เกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม ($\bar{X} = 3.5$) สภาพแวดล้อมจะเข้าสู่สภาพปกติเมื่อการดำเนินโครงการเสร็จสิ้น ($\bar{X} = 3.3$) เส้นทางน้ำธรรมชาติเสียหายถูกทำลาย ($\bar{X} = 2.9$)

อภิปรายผล

อภิปรายผลการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ในแต่ละด้าน ดังนี้

1. ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย การมีส่วนร่วมของประชาชนในการขุดคลองนาคราช อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร ประชาชนคิดว่าเป็นโครงการที่ดีจะช่วยแก้ไข ปัญหาเรื่องอุทกภัยได้แต่ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยมีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นหรือแก้ไขปัญหาดังแต่เริ่มโครงการ ขณะกำลังดำเนินโครงการและในอนาคต เนื่องจากการขุดคลองนาคราชครั้งนี้ประชาชนในชุมชนไม่ค่อยได้รับ ข้อมูลข่าวสารของโครงการอย่างเพียงพอและครอบคลุม ตลอดจนถึงการขาดกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจ ทำให้เกิดปัญหาตามมาในการขุดคลองนาคราชครั้งนี้ ซึ่งขัดกับคณะกรรมการความมั่นคงแห่งรัฐ สภาผู้แทนราษฎร (2553) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกระดับชั้นเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานในการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับความต้องการของคนในชุมชนและสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นใน ชุมชนซึ่งไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ ทับแก้ว (2554) เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเกาะ อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมใน การพัฒนาท้องถิ่นในระดับปานกลาง ในความคิดเห็นของผู้วิจัยอาจกล่าวได้ว่าในทุกโครงการของการพัฒนาชุมชนนั้น ประชาชนที่อยู่ในหมู่บ้านทุกคนย่อมมีส่วนได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะโดยตรงหรือทางอ้อม ซึ่งโครงการพัฒนาทุก โครงการนั้นย่อมส่งผลให้ชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนดีขึ้นด้วย จึงทำให้ระดับการประเมินผลการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการพัฒนาชุมชนออกมาในระดับมาก ซึ่งจะแตกต่างจากการมีส่วนร่วมในการขุดคลองนาคราชในครั้งนี้

2. ด้านการประชาสัมพันธ์ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย เพื่อให้ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในเกณฑ์ ที่ดี ภาครัฐหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบควรประชาสัมพันธ์และให้ความรู้กับประชาชนในเรื่องการขุดคลองนาคราชครั้งนี้ อย่างละเอียดและมีความชัดเจน อีกทั้งควรจะต้องมีตัวแทนของชุมชนหรือผู้นำชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมรับทราบข้อมูล ต่าง ๆ ของโครงการ เพื่อจะได้มาชี้แจงให้ประชาชนได้รับทราบ จัดข้อสงสัยและแก้ไขปัญหาดัง ๆ ที่เกิดขึ้น และควรรับฟัง ข้อแก้ไขต่าง ๆ ของประชาชนที่ประสบปัญหาในการดำเนินโครงการ อีกทั้งควรทำประชาพิจารณ์ในการขุดคลองครั้งนี้ เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบข้อมูลต่าง ๆ และมีความเต็มใจที่จะทำโครงการนี้มากน้อยเพียงใด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุเมธ พิมพะ (2552) ที่พบว่าประชาชนที่มีส่วนร่วมในการคิดและวางแผนจะมีทัศนคติที่ดี เปิดโอกาสให้ผู้นำชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของกระบวนการโครงการประชาสัมพันธ์ ทั้ง 1) ร่วมคิด 2) ร่วมตัดสินใจ 3) ร่วมวางแผน 4) ร่วมทำ และ 5) ร่วมติดตามประเมินผล สอดคล้องกับวิรัช ลภีรัตนกุล (2553) เสนอว่าการประชาสัมพันธ์เป็น เครื่องมือสำคัญในการบริหารให้สอดคล้องกับการดำเนินและแผนของการพัฒนาโครงการต่าง ๆ ขององค์กร การ พัฒนาองค์กรเป็นไปด้วยความราบรื่นและเกิดประสิทธิภาพสูงสุด เพราะการประชาสัมพันธ์เป็นเครื่องมือของการ บริหารงานเพื่อให้เกิดความเข้าใจอันดีระหว่างหน่วยงานกับกลุ่มประชาชน ซึ่งเป็นหนทางของการนำไปสู่ความร่วมมือ และสนับสนุนของหน่วยงานได้อย่างราบรื่นและบรรลุเป้าหมายขององค์กรที่วางไว้

3. ด้านเศรษฐกิจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิจัยพบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณริมคลอง นาคราชมองว่า การขุดคลองในครั้งนี้จะทำให้เศรษฐกิจดีขึ้นไม่ว่าจะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการควบคุมระบบระบายน้ำจิต

กับน้ำเค็มที่กระทบกับพืชบางชนิดในพื้นที่ทำให้เก็บเกี่ยวผลผลิตได้เต็มที่และมีแหล่งท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจของชุมชนน่าจะมีผลดีตามมาด้วย แต่ประชาชนในชุมชนยังมีความกังวลใจว่าพื้นที่ใหม่จะเหมาะสมกับการตั้งชุมชนหรือไม่และการสูญเสียอาชีพที่มั่นคงเป็นอีกหนึ่งผลกระทบที่คาดว่าจะเกิดขึ้น ซึ่งชาวบ้านไม่มีความมั่นใจในการประกอบอาชีพในพื้นที่ใหม่เนื่องจากการประกอบอาชีพเดิมคือการทำสวนที่ซึ่งใช้ระยะเวลานาน โดยพืชแต่ละชนิดใช้เวลาในการปลูกไม่ต่ำกว่า 5 ปีกว่าจะเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ หากต้องอพยพออกจากพื้นที่ก็เหมือนต้องเริ่มปลูกใหม่ทั้งหมดจึงเกิดความกังวลว่าในช่วงที่รอผลผลิตนั้นจะประกอบอาชีพอะไรทดแทนเพื่อให้มีรายได้และใช้ระยะเวลาเท่าใดกว่าจะมีรายได้เท่าเดิม และชาวบ้านส่วนใหญ่มีความรู้ในการทำการเกษตรเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ซึ่งประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียงคลองนาคราชมีความหวังว่าจะเกิดแหล่งท่องเที่ยวใหม่ในชุมชนขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ Nunkoo, & Smith (2013) กล่าวว่า การท่องเที่ยวก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของชุมชน ทำให้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ประชาชนมีมาตรฐานการดำเนินชีวิตที่สูงขึ้น สาธารณูปโภคได้รับการพัฒนาสร้างความเจริญให้แก่พื้นที่เป็นอย่างยิ่งและสอดคล้องกับงานวิจัยของ Adongo, Choe, & Han. (2017) กล่าวว่าประโยชน์ที่ชุมชนได้รับจากการท่องเที่ยวมีหลายประการ แต่สิ่งสำคัญคือประโยชน์ในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ของชุมชนเอง อันส่งผลต่อคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน ท้องถิ่นมีความสุข สามารถดูแลจัดการทรัพยากรและสังคมเศรษฐกิจด้วยตนเองเป็นหลัก

4. ด้านสังคมในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง จากการวิจัยพบว่าการขุดคลองนาคราชสามารถที่จะช่วยลดปัญหาการเกิดอุทกภัยในพื้นที่ได้ดี ซึ่งประชาชนตระหนักในปัญหาที่เกิดขึ้นซ้ำซาก คิดว่าการขุดคลองนาคราชในครั้งนี้จะช่วยแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งปัญหาทางสังคมที่คาดว่าจะเกิดขึ้นส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นในพื้นที่ที่จะเป็นแนวขุดคลอง เรื่องที่ดินทำกินของประชาชนบางรายหมดไป เกิดการอพยพย้ายถิ่นและปรับตัวในวิถีการดำรงชีวิตใหม่ นำไปสู่ปัญหาหนึ่งถ้าไม่ได้รับการสนใจและวางแผนเพื่อวางแผนแนวทางแก้ไขไว้เสียก่อน ผลก็จะเหมือนกับการสร้างโครงการพัฒนาใหญ่ ๆ ที่แล้วมาในอดีตแทบทุกโครงการ คือ ผู้ได้รับผลกระทบไม่ได้รับการช่วยเหลือเท่าที่ควร สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชูโชค อายุพงศ์ (2555) เรื่องมาตรการบริหารจัดการอุทกภัย ที่ว่าแนวทางที่ดีในการป้องกันความเสียหายจากน้ำท่วมควรใช้มาตรการหลายอย่างร่วมกัน โดยมาตรการที่เลือกใช้มีทั้งมาตรการใช้สิ่งก่อสร้างและไม่ใช้สิ่งก่อสร้าง ประสิทธิภาพและความสำเร็จในการบรรเทาความเสียหายจากน้ำท่วมขึ้นอยู่กับปัจจัยสองอย่างคือ การเข้าใจและยอมรับในการเกิดน้ำท่วมและการตอบสนองจากทั้งภาครัฐและภาคประชาชนในการดำเนินการตามแผนบริหารจัดการน้ำท่วม อีกทั้งจะต้องมีการพัฒนาบริเวณริมคลองให้เท่าเทียมและเสมอภาค สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติ ชูสุวรรณ (2561) กล่าวว่า การพัฒนาด้านสังคมของชุมชนจะต้องมีลักษณะ ดังนี้

4.1 ชุมชนมีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น

4.2 ผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชน จะช่วยลดความเหลื่อมล้ำแตกต่างในเรื่องชนชั้นในสังคมให้น้อยลง มีความเสมอภาคเป็นธรรมแก่สังคม

5. ด้านสิ่งแวดล้อมในภาพรวมอยู่ในระดับมาก จากการวิจัยครั้งนี้พบว่าด้านสิ่งแวดล้อม มีผลกระทบกับทรัพยากรธรรมชาติและสัตว์จำนวนมากโดยเฉพาะบริเวณริมคลองและท้ายลำคลอง ทำให้เกิดสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ คุณภาพดินน้ำและป่าไม้เกิดการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งเส้นทางน้ำธรรมชาติถูกทำลาย ทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่บริเวณ

ริมคลองนาคราชและในชุมชนมีความวิตกกังวลว่าเมื่อโครงการขุดคลองนาคราชเสร็จสิ้นแล้วสิ่งแวดล้อมในชุมชนจะเป็นอย่างไรในอนาคต ดังนั้นจะต้องให้ชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกโครงการที่จะดำเนินการสร้างในชุมชน เพื่อทราบและร่วมกันช่วยแก้ไขปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต สอดคล้องกับงานวิจัยของ บรีศ บุญบรรเจิดศรี (2558) ซึ่งทำวิจัย เรื่องการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการสาธิตปลูกข้าวขนาดใหญ่ของรัฐ กรณีศึกษา: การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบางกรวยกับโครงการรถไฟชานเมือง (สายสีแดง) ช่วงบางซื่อ-ตลิ่งชัน บริเวณสถานีรถไฟบางบำหรุ พบว่า ในภาพรวมอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับ รุ่งทิพย์ บำรุงสุข (2555) กล่าวว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย 1) มลภาวะ 2) การมีส่วนร่วม 3) จิตสำนึก และ 4) การใช้ประโยชน์

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการสนับสนุนการศึกษาวิจัย และการประเมินผลลัพธ์ของโครงการทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน

ข้อเสนอแนะสำหรับการทำวิจัยในครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาเชิงลึกในทุก ๆ ด้าน ทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ทราบข้อมูลในทุกมิติที่สามารถนำมาใช้ในการพิจารณาดำเนินโครงการที่ก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมชลประทาน. (2563). **โครงการขุดคลองนาคราช**. สืบค้น มีนาคม 2, 2565, จาก https://www.matichon.co.th/region/news_2371384.
- การพัฒนาเศรษฐกิจ. (ม.ป.ป.). เศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจไทย. สืบค้น กรกฎาคม 22, 2565, จาก <https://sites.google.com/site/kruchaiyooooo>.
- โกวิทย์ พวงงาม. (2553). **การจัดการตนเองของชุมชนและท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์.
- คณะกรรมการการความมั่นคงแห่งรัฐสภาผู้แทนราษฎร. (2553). **สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้และแนวทางแก้ไขเชิงรุก**. กรุงเทพฯ: (ม.ป.ท.).
- ชูโชค อายุพงศ์. (2555). **แนวทางการป้องกันความเสียหายและมาตรการบริหารจัดการน้ำท่วม**. เชียงใหม่: หน่วยวิจัยภัยพิบัติทางธรรมชาติ ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โชติ ชูสุวรรณ. (2561). **โรงไฟฟ้ากับการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน: ศึกษากรณีพื้นที่นิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร**. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.
- ทัศนีย์ ผลชานิก. (2559). **การประชาสัมพันธ์**. สืบค้น สิงหาคม 26, 2563, จาก http://www.prd.go.th/download/article/article_20151102174745.pdf.
- บรีศ บุญบรรเจิดศรี. (2558). **การศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมของโครงการสาธารณูปโภคขนาดใหญ่ของรัฐ กรณีศึกษา: การมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองบางกรวยกับโครงการรถไฟชานเมือง (สายสีแดง) ช่วงบางซื่อ-ตลิ่งชัน บริเวณสถานีบางบำหรุ**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พรทิพย์ ทับแก้ว. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น: กรณีศึกษา เทศบาลตำบลบ้านเกาะอำเภอเมืองจังหวัดอุดรธานี**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรเพ็ญ จันทร์โสตา. (2554). **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารและการจัดการสวัสดิการผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลศิลา อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ภักดิ์ กัลยาณมิตร. (2558, กรกฎาคม - ธันวาคม). **การพัฒนาอย่างยั่งยืนของประเทศกลุ่มนอร์ดิก**. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, 4(2), 17 - 37.
- มหาวิทยาลัยการกีฬาแห่งชาติ วิทยาเขตสุพรรณบุรี. (2561). **ความหมายของการประชาสัมพันธ์**. สืบค้น สิงหาคม 20, 2561, จาก <http://www.ipesp.ac.th/learning/thai/chapter7-5.html>.
- รุ่งทิพย์ บำรุงสุข. (2555). **ปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการสิ่งแวดล้อม: กรณีศึกษา เขตลุ่มแม่น้ำแม่กลองอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.

- รัตนารณ์ กาหลง. (2539). ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดฝึกอบรมสตรีเกษตรกร
โครงการส่งเสริมอุตสาหกรรมเกษตรในครัวเรือนและชนบทในภาคเหนือตอนล่าง. วิทยานิพนธ์
ปริญญาโทบริหารธุรกิจ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วชิรวัชร งามละม่อม. (2559). ประเทศไทยกับแนวทางการพัฒนาในประชาคมอาเซียน. ใน การประชุม
ทางวิชาการ ครั้งที่ 54 สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วันที่ 2 – 5 กุมภาพันธ์ 2559 (หน้า 593 - 601). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วิรัช ฤทธิรัตนกุล. (2553). การประชาสัมพันธ์. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุเมธ พิมพะ. (2552). การมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม: กรณีศึกษา ตำรวจบ้าน
อำเภออรัญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Adongo, R., Choe, J. Y., & Han, H. (2017, April - June). Tourism in Hoi An, Vietnam: Impacts,
Perceived Benefits, Community Attachment and Support for Tourism Development.
International Journal of Tourism Sciences, 17(2), 86 - 106.
Doi: <https://doi.org/10.1080/15980634.2017.1294344>.
- Nunkoo, R., & Smith, S. L. (2013). The Political Economy of Tourism: Trust in Government Actors,
Political Support, and Their Determinants. **Tourism Management**, 36(0), 120-132.

